

ROMÂNIA ÎN TIMPUL CELUI **DE-AL DOILEA** **RĂZBOI MONDIAL**

CEL DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL a izbucnit la 1 septembrie 1939 în cadrul contradicțiilor dintre puterile imperialiste, din cauza dorinței de neconținută expansiune teritorială și de dominație a Germaniei hitleriste. Problema Gdanskului (Danzig) și a “coridorului” polonez au fost, ca și uciderea arhiducelui Franz Ferdinand înaintea primului război mondial, doar pretextul începerii ostilităților. Chiar dacă polonezii cedau, Hitler, care afirmase succesiv, după fiecare câștig nou teritorial - încorporarea Austriei, anexarea părții sudete din Cehoslovacia - că nu mai are nici o pretenție - a și dovedit-o în martie 1939 când a înghițit toată Cehoslovacia! - ar fi găsit cu siguranță altceva, alt pretext ca să dezlănțuie mașina sa de război. Primul act al marii conflații a fost foarte scurt: în mai puțin de trei săptămâni, Polonia era complet ocupată. Înainte de 20 septembrie 1939 au apărut la București primele automobile cu refugiați polonezi; o parte a acestor refugiați a fost găzduită în capitală; pentru ceilalți, ca și pentru ostașii care scăpaseră de încercuire și se retrăseseră pe teritoriul nostru, s-a amenajat un așa-zis lagăr în Dobrogea, care s-a dovedit a fi însă numai cu numele, deoarece au putut mai toți să plece mai departe, în Orientul apropiat sau în Apus. Îndată după cucerirea Poloniei are loc o altă lovitură germană, de data aceasta la noi, dar nu direct, ci prin interpuși: asasinarea primului ministru Armand Călinescu de către legionari. Faptul că s-a produs la 21 septembrie, în plină zi, pe când victima se ducea cu automobilul de la minister spre casă. Pe porțiunea, puțin frecventată, dintre Dâmbovița și Bulevardul Ardealului, a străzii nou deschise care lega prelungirea Știrbei Vodă pe palatul Școlii de Război, un car cu boi a obligat pe șoferul primului ministru să încetineze și chiar să oprească. În acel moment s-a apropiat automobilul atentatorilor - aceștia veneau din Germania unde fuseseră instruiți și echipați - și, din imediată apropiere, au fost trase numeroase gloanțe de revolver, omorându-l pe loc pe Armand Călinescu și pe agentul său de siguranță. Cu același automobil al lor, asasinii se îndreptară spre sediul Societății de Radiodifuziune din strada General Berthelot (azi Nuferilor) și acolo, forțând intrarea și imobilizând personalul tehnic, izbutiră să anunțe la microfon sângeroasa ispravă. Stupoarea ce a cuprins pe toată lumea nu a durat însă decât o clipă. Asasinii au fost imobilizați și arestați chiar în cuprinsul localului Radiodifuziunii, complicii au fost găsiți și ei și, spre seară, pe același loc unde îl împușcaseră pe primul ministru, au primit pedeapsa: trupurile au rămas o zi neridicate, spre a fi văzute de toată lumea. După un minister de câteva zile, al generalului Argeșanu, a urmat guvernul C. Argetoianu, cu o durată de vreo două luni și după aceea, guvernul Gh. Tătărăscu, acesta ținând cu unele remanieri, până la 4 iulie 1940 și continuând politica de alianță cu Franța și Anglia. În primăvară începe marea ofensivă germană în Apus, care duce, pe de o parte, la ocuparea Danemarcei și a Norvegiei, pe de alta la desființarea puterii militare franceze. În momentul în care mareșalul Petain, care, dat fiind trecutul său, n-ar fi trebuit niciodată s-o facă, a cerut armistițiu (17 iunie 1940), s-a văzut limpede că se prăbușise nu numai Franța, dar întregul sistem politic european din care făcea parte și România, că Germania devenea, pentru moment cel puțin, stăpâna Europei. La 26 iunie, în urma ultimatumului prezentat guvernului român de către guvernul sovietic, teritoriul dintre Prut și Nistru, și partea de nord a Bucovinei au intrat în componența Uniunii Sovietice. Noul guvern Gigurtu (4 iulie 1940), cu toată legiuirea

rasistă nedreaptă pe care a introdus-o, n-a izbutit să câștige bunăvoința guvernului hitlerist. România făcuse parte dintre beneficiarii tratatelor de pace ale primului război mondial; Germania susținea pe foștii învinși; aceștia, încurajați de marile ei succese militare, cereau acum în mod deschis revizuirea granițelor. Convorbirile directe cu guvernul ungar, la Turnu Severin, neducând la nici un rezultat, România a fost nevoită să accepte așa-zisul “arbitraj”, de fapt **Dictatul de la Viena** (30 august), hotărât dinainte de cei doi miniștri de externe, ai Germaniei și Italiei fasciste – perfidul von Ribbentrop și cinicul Ciano – și să cedeze o suprafață de 42243 kilometri pătrați din Transilvania, cuprinzând Maramureșul, Crișana și nordul Transilvaniei, inclusiv Clujul. Când s-a auzit de noul hotărâș impus de Dictatul de la Viena, a fost în întreaga țară o izbucnire de indignare. Partidul Comunist, numeroase cercuri politice, organizații democratice și patriotice, inclusiv grupuri ale armatei s-au ridicat împotriva acestui “arbitraj”. S-au făcut întruniri de protest, dar nu s-a trecut la o rezistență cu armele împotriva executării Dictatului, deoarece împrejurările erau cu totul potrivnice. “În acest moment, greu pentru destinele țării sale, poporul român s-a găsit singur, fără nici un sprijin din afară, părăsit de toate puterile Europei”. Întrucât însă Hitler urmărea să pună stăpânire deplină pe România, el se folosi de starea de tensiune, de gravă nemulțumire provocată de Dictatul de la Viena, și determină, prin legionari și prin omul său de încredere, generalul Ion Antonescu, o lovitură care duse la abdicarea regelui Carol al II-lea și trecerea întregii puteri în mâinile “conducătorului” Antonescu (5-6 septembrie 1940), întronarea dictaturii militaro-fasciste. Formal, continua să fie un rege, Mihai I, fiul lui Carol, dar rolul lui era pur decorativ. Două zile mai târziu prin tratatul de la Craiova (7 septembrie 1940) granița dintre Bulgaria și România revenea la traseul fixat prin Congresul de la Berlin (1878). Îndată după aceea, în octombrie, își făcură apariția în capitală ofțerii germani, cu automobilele și autocamioanele respective; veneau, aparent, în calitate de consilieri tehnici; în realitate, puneau, împreună cu personalul economic civil, stăpânire pe țară, aservindu-o “mașinii de război” hitleriste.

“Conducătorul” formase un guvern alcătuit din câțiva cunoscuți personali, militari și civili, precum și legionari. În primele trei luni, capitala țării văzu scenele de război ale acestora din urmă: asasinarea, în noaptea de 26 spre 27 noiembrie 1940, după miezul nopții, în cazematele fostului fort de la Jilava, a șaiszeci și șapte de persoane, închiși în primele zile ale noului regim. În aceeași zi în care avea loc măcelul de la Jilava, fostul ministru Virgil Madgearu era luat de la domiciliul său din București, și dus în pădurea Snagovului unde a fost împușcat. La aceste acte sângeroase care au mai avut loc, dar care nu au fost pedepsite se adaugă și o catastofă naturală: cutremurul care a avut loc în noaptea de 9-10 noiembrie, cel mai puternic din câte fuseseră pe atunci în țară.

Legionarii nu erau mulțumiți cu guvernul, în care ei nu aveau decât o parte: voiau totul și cât mai repede. Astfel că au provocat rebeliunea din 21-23 ianuarie 1941 : au atacat Președinția Consiliului de Miniștri și făcând tot soiul de jafuri și crime. “Conducătorul” a reușit să înăbușe rebeliunea, unii dintre legionari fiind arestați și chiar condamnați.

Declarația de război a Germaniei hitleriste împotriva Uniunii Sovietice a avut loc în ziua de 22 iunie 1941, dată la care începe o nouă fază în istoria celui de al II-lea război mondial. Generalul Antonescu se hotărâse să participe la operațiunile militare în calitate de aliat al lui Hitler.

Participarea armatei române la operațiunile militare pe teritoriul U.R.S.S. a adus țării mari suferințe. Atmosfera era din ce în ce mai grea pentru România, starea de spirit antihitleristă s-a manifestat cu tot mai multă hotărâre, inclusiv în rândul armatei. Între timp se produce cotitura hotărâtoare în desfășurarea războiului. În urma marii victorii în bătălia de pe Volga, de la Stalingrad (azi Volgograd), începe înaintarea progresivă și

succesivă spre vest a întregului front sovietic, astfel încât, la 2 aprilie 1944, comunicatul oficial anunță că Prutul a fost atins și chiar depășit.

În războiul antihitlerist, România a participat cu un efectiv de 538586 de ostași, situându-se pe locul al patrulea după: U.R.S.S., S.U.A. și Anglia; în timpul luptelor, armata română a făcut 117798 de prizonieri.

Bombardamentele aeriene au fost reluate în august 1943, când au fost lovite de către aviația americană Câmpina și Ploieștii, făcându-se pagube serioase. Primul bombardament masiv aerian asupra Bucureștilor a avut loc la 4 aprilie 1944. El a început aproape de ora 14 și a fost efectuat în valuri succesive de bombardiere ale Statelor Unite. Lumea nu se aștepta la bombardament; credea că e un simplu exercițiu de apărare pasivă, așa cum se mai făcuseră înainte. Au fost lovite în special cartierele de vest și nord-vest ale orașului – cotrocenii, Grivița, Steaua – și în primul rând regiunea Gării de Nord, unde s-a întrebuițat sistemul “covorului” de bombe. Au căzut bombe și în alte cartiere ca, de pildă, în Calea Victoriei asupra Hotelului “Splendid” și a “Parc-Hotelului” de alături, unde își avea sediul misiunea militară germană, ambele hoteluri fiind complet distruse și o mare parte a locatarilor lor uciși. Niciodată, în istoria Bucureștilor, n-au pierit, în mai puțin de două ore, atâtia oameni. Nu există o cifră oficială a victimelor, însă numărul lor este de ordinul miilor.

Al doilea bombardament (care a fost și cu bombe incendiare) a avut loc la 15 august 1944 fiind lovită grav Universitatea, atunci a fost distrusă și clădirea de alături a “Cărții Românești”. Bombardierele engleze vopsite în negru și purtând numele de “văduvele negre” care acționau după ce lansaseră “strugurii luminoși”, adică ciorchini de rachete purtate de parașute, care luminau așa de puternic încât se vedea ca ziua, îngăduind lansarea bombelor pe țintele alese. Spectacolul era înspăimântător, avea ceva apocaliptic.

La 12 aprilie 1944, la opt zile după primul bombardament masiv asupra Bucureștilor, se produce propunerea Uniunii Sovietice de a acorda României un armistițiu, cu condiția de a rupe legăturile cu Germania și a continua lupta alături de armata sovietică.

În momentul când ofensiva sovietică, începută pe frontul moldovenesc, se dezvoltă și începe înaintarea spre miazăzi, când armata hitleristă, lovită puternic, e în continuă retragere, în acest moment se produce insurecția armată antifascistă, inițiată, organizată și condusă de Partidul Comunist Român.

Insurecția armată de la 23 august 1944, act epocal în istoria României, a răspuns aspirațiilor uriașei majorități a națiunii, acelor mai largi forțe sociale, precum și a armatei; aceste forțe, sub conducerea Partidului Comunist Român, au răsturnat dictatura militaro-fascistă și s-au angajat cu toată hotărârea în coaliția antihitleristă.

“Insurecția armată din august 1944 a constituit o strălucită încununare a eroicei lupte revoluționare purtate de oamenii muncii, de forțele progresiste ale societății, în frunte cu partidul comunist, împotriva fascismului și războiului, a dominației imperialismului străin, pentru eliberare socială și națională”(Nicolae Ceaușescu – 22 august 1969)

Actul de la 23 august 1944 a marcat începutul unei etape fundamentale în istoria poporului român, etapa construcției societății socialiste.